

DE OORLOG DER WERELDEN

H. G. Wells

Inhoudsopgave

I.....	14
II.....	21
III.....	25
IV.....	28
V.....	31
VI.....	35
VII.....	38
VIII.....	42
IX.....	45
X.....	51
XI.....	57
XII.....	63
XIII.....	75
XIV.....	81
XV.....	92
XVI.....	100
XVII.....	114
II.....	131
III.....	140
IV.....	146
V.....	150
VI.....	153

VII.	157
VIII.	173
IX.	182
X.	187

Inleiding

De Oorlog der Werelden van H.G. Wells Een studie in de breekbaarheid van beschaving en de onverschilligheid van het heelal

Toen De Oorlog der Werelden in 1898 voor het eerst verscheen, stond de wereld aan de vooravond van een nieuwe eeuw – een tijdperk dat bruiste van snelle industriële vooruitgang, wetenschappelijke ontdekkingen en het zelfbewuste vertrouwen van het imperiale tijdperk. Toch liep er onder dat triomfantelijke oppervlak een diepe stroom van onzekerheid en onbehagen. Juist in die historische spanning heeft H.G. Wells zijn roman geplaatst: een verhaal dat tegelijk een spannend relaas is van een buitenaardse invasie en een diepe overpeinzing over de kwetsbaarheid van de mens, de hoogmoed van het kolonialisme en de broze aard van iedere beschaving.

H.G. Wells, opgeleid als bioloog en scherp waarnemer van de samenleving, schreef niet zomaar een onderhoudend avontuur toen hij Marsbewoners op het Victoriaanse Engeland liet neerdalen. Hij bedreef een vorm van speculatieve tegen-geschiedenis: wat als de veroveraars zelf veroverd worden? Wat als de ogenschijnlijk onaantastbare bouwwerken van de westerse heerschappij door een nog verder ontwikkelde, volstrekt onverschillige en volkomen vreemde macht in één klap verpulverd kunnen worden?

Het genie van De Oorlog der Werelden schuilt precies in die omkering. Het Britse Rijk – toen de machtigste kracht op aarde – wordt teruggebracht tot puin; zijn legers staan machteloos tegenover de hittestralen en giftige dampen van de Marsbewoners. In Wells' vertelling veranderen de bruisende voorsteden van Londen in een woestenij van vluchtende menigten en instortende gezagsstructuren. Het effect is bewust ontwrichtend: lezers die gewend waren aan verhalen van Britse

superioriteit, worden voor het eerst gedwongen zich voor te stellen dat zijzelf het mikpunt zijn van een verovering.

Toch gaat Wells verder dan een simpele rolomkering omwille van het effect. Zijn boek is een diepgravende filosofische vraagstelling over de aard van macht en vooruitgang. De Marsbewoners zijn niet kwaadaardig in de gebruikelijke betekenis van het woord. Ze zijn wetenschappelijk superieur, biologisch zo ver ontwikkeld dat ze ons soort lichaam niet meer nodig hebben, en volstrekt onverschillig voor de menselijke soort. Hun drijfveren zijn niet wreedheid of wraak, maar louter overleving en uitbreiding – beginselen die in niets verschillen van die welke de Europese koloniale ideologieën hadden gedragen. De parallel is even schokkend als briljant: in hun kille logica spiegelen de Marsbewoners ons zelf.

Stilistisch kiest Wells voor de stem van een kalme, rationele, naamloze verteller – een man van wetenschap wiens beheerste, feitelijke toon de gruwelijkheid van wat hij beschrijft juist versterkt. Die keuze geeft het boek een huiveringwekkende geloofwaardigheid. Anders dan veel avonturenromans uit die tijd vertrouwt De Oorlog der Werelden niet op een heroïsche figuur die de crisis zal bezweren. Er komt geen grootse overwinning, geen triomfantelijke mensheid. De Marsbewoners worden niet verslagen door militair genie, maar door de kleinste organismen op aarde – bacteriën – wat de lezer eraan herinnert dat het voortbestaan van de mens vaak niet berust op wilskracht of ontwerp, maar op louter toeval.

Literair gezien is De Oorlog der Werelden een unieke versmelting van wetenschappelijk realisme en visionaire verbeelding. Wells baseert zich op de sterrenkunde, de evolutieleer van Darwin en de toenmalige inzichten in de thermodynamica om een scenario te scheppen dat zelfs nu nog overtuigend blijft. Bovendien heeft het boek meegeholpen het sciencefictiongenre te verheffen tot een serieuze literaire vorm –

een genre dat niet alleen mogelijke toekomsten verkent, maar ook de ideologische fundamenteën en existentiële vragen van het heden durft aan te snijden.

Meer dan een eeuw na verschijning blijft Wells' visioen ons achtervolgen. De thema's die hij aansnijdt – technologische hoogmoed, ecologische kwetsbaarheid, de illusie van menselijke centraliteit – zijn in onze tijd actueler dan ooit. In een tijdperk van klimaatontwrichting, wereldwijde pandemieën en de ingrijpende veranderingen die kunstmatige intelligentie met zich meebrengt, leest *De Oorlog der Werelden* niet als een curiosum uit de Victoriaanse tijd, maar als een tijdloze parabel over menselijke overmoed.

Het boek vandaag herlezen is dan ook meer dan een literair genoegen: het is een uitnodiging tot nadenken. Wat maakt een beschaving tot beschaving? Hoe reageren wij op krachten die ons begrip te boven gaan? En vooral: wat betekent het om mens te zijn in een heelal dat ons misschien niet eens opmerkt en er al helemaal niets om geeft?

Over de auteur – Herbert George Wells (1866–1946)

Herbert George Wells, door velen gezien als de vader van de moderne sciencefiction, werd op 21 september 1866 geboren in Bromley, Kent, in een eenvoudig gezin. Zijn vader hield een kleine winkel, zijn moeder was ooit dienstmeisje bij een voorname familie. Uit die bescheiden afkomst werkte hij zich omhoog door pure intelligentie, onverzettelijkheid en een allesverterende nieuwsgierigheid naar de wetmatigheden van de natuur. Een ongeluk in zijn jeugd, waardoor hij wekenlang aan bed gekluisterd was, bleek beslissend: het wekte in hem een honger naar lezen en een verbeeldingskracht die zijn hele verdere leven zou bepalen.

Zijn opleiding werd de weg uit de armoede. Na jaren als bediende in een lakenwinkel en als bijlesleraar verwierf hij een beurs voor de Normal School of Science in Londen. Daar kreeg hij les in biologie van Thomas Henry Huxley, de vurige verdediger van Darwins evolutieleer. Die ontmoeting veranderde hem voorgoed. Van Huxley erfde hij niet alleen wetenschappelijke strengheid, maar ook een levensbeschouwing: de mens is geen door God bevoorrecht wezen, maar slechts één van de talloze toevallige uitkomsten van de grote, onverschillige natuurproef.

Die overtuiging – dat het lot van de mens afhankelijk is van zijn eigen verstand en zijn morele wil – vormt het kloppende hart van Wells' romans. In de jaren negentig van de negentiende eeuw, een tijd van industrieel elan en koloniale triomf, deed hij zijn intrede in de literatuur met een reeks baanbrekende boeken: *The Time Machine* (1895), *The Island of Doctor Moreau* (1896), *The Invisible Man* (1897) en *De Oorlog der Werelden* (1898). Hij schiep een nieuw genre: de wetenschappelijke roman, waarin de verbeelding een instrument werd van filosofisch onderzoek.

In *The Time Machine* keerde hij de evolutie tegen de mensheid zelf en projecteerde de klassenstrijd in een biologisch noodlot. In *De Oorlog der Werelden* wendde hij de koloniale blik om: het Britse Rijk, gewend

om te heersen, moest nu zelf de angst van invasie en uitroeiing ondergaan. Het waren geen louter verwonderlijke fantasieën, maar morele laboratoria waarin Wells de hoogmoed van de beschaving en de broosheid van de vooruitgang op de proef stelde.

Zijn geest was rusteloos en vruchtbaar. Hij schreef meer dan honderd boeken: romans, essays, geschiedwerken, manifesten en zelfs utopische visioenen. Zijn intellectuele reikwijdte was verbijsterend. Hij geloofde in de omvormende kracht van de wetenschap, maar vreesde de gevolgen wanneer techniek los van zedelijkheid werd ingezet. Zijn utopische werken – *A Modern Utopia* (1905), *The Shape of Things to Come* (1933) – getuigen zowel van zijn vertrouwen in het verstand als van zijn angst dat de mens zichzelf zou vernietigen voordat hij tot werkelijke verlichting zou komen.

Buiten de literatuur was Wells een intellectueel van wereldfaam. Zijn *Outline of History* (1920) probeerde een samenhangend beeld te geven van de menselijke ontwikkeling, met de nadruk op onderwijs, samenwerking en het idee van een wereldstaat – gedachten die vooruitliepen op moderne globalistische idealen. Hij ontmoette en correspondeerde met de grote figuren van de twintigste eeuw: Roosevelt, Lenin, Stalin onder anderen, die hij beurtelings bewonderde en terechtwees. Altijd omstreden bewoog hij zich tussen hoop en ontgoocheling, tussen socialisme en scepsis, tussen utopie en ondergang.

Zijn privéleven was even onconventioneel als zijn ideeën. Een man van vurig karakter leefde hij openlijk buiten de Victoriaanse fatsoensnormen, met verhoudingen die de nette wereld schokten maar volstrekt in overeenstemming waren met zijn eigen geloof in intellectuele en gevoelsmatige vrijheid.

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, was Wells al oud en zag hij zijn somberste voorspellingen werkelijkheid worden. De gemechaniseerde slachtpartijen, de bombardementen vanuit de lucht en de atoombom leken zijn waarschuwingen te bevestigen: wetenschap zonder geweten

voert de mensheid naar de afgrond. In zijn laatste jaren noemde hij zichzelf een ‘teleurgestelde profeet’. Toch gloort zelfs in zijn wanhoop een humanistische vonk – het geloof dat kennis, mededogen en verbeelding de mensheid nog altijd kunnen redden.

H.G. Wells overleed op 13 augustus 1946 in Londen. De door hemzelf geschreven tekst op zijn graf luidt: ‘Godverdomme allemaal: ik heb het jullie gezegd.’ Die woorden vatten zijn koppige ironie en zijn tragische vooruitziendheid samen.

Vandaag de dag staat Wells niet alleen bekend als meesterverteller, maar als profeet van de moderniteit. Zijn boeken voorzagen de atoomschok, de genetische manipulatie, de massamedia en de sociale spanningen van een wereldwijde beschaving. Meer dan romanschrijver was hij een moreel wetenschapper die de illusies van de mens, zijn honger naar macht en zijn vermogen tot hoop ontleedde. Door zijn verbeelding leerde hij generaties om vooruitgang te wantrouwen, zekerheden in twijfel te trekken en te bedenken dat verstand zonder mededogen de gevaarlijkste kracht in het heelal is.

Over het werk – De Oorlog der Werelden

Toen De Oorlog der Werelden in 1898 verscheen, stond de wereld op het toppunt van haar zelfvertrouwen. Het Britse Rijk strekte zich uit over alle continenten, de industrie had de natuur zelf naar haar hand gezet en de wetenschap werd aanbeden als de nieuwe godsdienst van de vooruitgang. Juist op dat ogenblik van triomf bracht H.G. Wells een verhaal dat de illusie van menselijke opperheerschappij verbrijzelde. Met klinische scherpste en profetische verbeelding ontdoet hij de beschaving van haar zekerheden en legt hij de mens bloot als breekbaar, feilbaar en volstrekt overbodig in het immense mechanisme van het heelal.

Op het eerste gezicht vertelt het boek het relaas van een invasie: wezens van Mars dalen neer op Engeland, vernietigen steden met hun hittestralen en giftige dampen, en gaan ten onder – niet door menselijke heldenmoed, maar door de kleinste levensvormen die de aarde kent. Onder dit oppervlakkige verhaal schuilt echter een van de radicaalste omkeringen uit de literatuurgeschiedenis. De indringers, met hun superieure verstand en meedogenloze doelmatigheid, zijn een spiegel van de Europese rijken die de halve wereld hadden onderworpen. Wells dwingt zijn lezers – en vooral zijn Britse tijdgenoten – zich niet langer de heersers van de aarde te wanen, maar de onderworpenen van een verovering. Het is de nachtmerrie van de kolonist, verheven tot kunst.

Het genie van Wells schuilt in de innige versmelting van wetenschappelijk realisme en morele allegorie. Hij bouwt zijn fictie op de nieuwste sterrenkundige inzichten van zijn tijd en schept een verhaal dat verontrustend geloofwaardig blijft. De Marsbewoners zijn geen duivels of goddelijke strafbodes; het zijn biologische wezens, langs andere wegen geëvolueerd, volstrekt logisch maar volkomen gespeend van mededogen. Daarmee loopt Wells vooruit op een hele eeuw denken: intelligentie zonder empathie is een vorm van monsterlijkheid.

Zijn visioen zou doorklinken in het werk van Orwell, Clarke en Kubrick, en in elke hedendaagse bespiegeling over de kille schittering van de techniek.

De tijdsomstandigheden versterken de uitwerking van het boek nog. De fin de siècle was een tijd van zowel triomf als onrust: Darwins evolutieleer had de mens van het middelpunt der schepping verdreven; de keizerlijke macht ging hand in hand met sociale onrust; machines namen de plaats in van mensen. Wells maakt van deze spanningen een kosmische parabel. De val van Londen, beschreven door een nuchtere, wetenschappelijke verteller, leest als profetie én als requiem – een voorgevoel van de gemechaniseerde oorlogen die Europa spoedig zouden verslinden. Toen de tanks door de loopgraven rolden en steden brandden onder luchtaanvallen, leek Wells' roman geen fantasie meer, maar openbaring.

Wat *De Oorlog der Werelden* werkelijk ongehoord maakt, is haar filosofische diepgang. Het boek is niet slechts een invasieverhaal; het is een overpeinzing over de onverschilligheid van het heelal. De mens, zo trots op zijn heerschappij, wordt teruggebracht tot volstrekte onbeduidendheid. De redding komt niet door morele deugd, goddelijke bijstand of technisch vernuft, maar door louter toeval: de onzichtbare bacteriën van de aarde. Daarmee ontmantelt Wells het Victoriaanse geloof in voorzienigheid en eeuwige vooruitgang. Zijn kosmos wordt niet bestuurd door rechtvaardigheid, maar door willekeur. Toch gloort in dit sombere beeld een broze humaniteit: het besef dat mededogen, verstand en verbeelding onze enige wapens zijn tegen een oneindig groot en onverschillig heelal.

Literair gezien was het boek revolutionair. Het opende de weg voor de moderne sciencefiction en maakte speculatieve literatuur tot een ernstig middel voor filosofische en maatschappelijke reflectie. Wells heeft het buitenaardse leven niet uitgevonden, maar hij gaf het intellectuele gewicht en morele consequentie.

Zijn Marsbewoners zijn geen fantasiefiguren, maar een waarschuwing – een spiegel van wat de mens zelf kan worden als hij kennis najaagt zonder geweten. De kille helderheid van het boek, het ontbreken van sentiment en de weigering om troost te bieden maken het tot een van de zuiverste uitdrukkingen van de moderne angst.

Meer dan een eeuw later is de weerklink alleen maar sterker geworden. In een tijd van kernwapens, kunstmatige intelligentie en planetaire crisis blijven Wells' vragen de onze: wat is een beschaving waard als zij haar eigen macht niet kan beteugelen? Wat rest er van de mens wanneer hij oog in oog staat met krachten die zijn begrip te boven gaan – buitenaards, mechanisch of ecologisch? Elke generatie leest *De Oorlog der Werelden* als een spiegel voor haar eigen angsten: invasie, ondergang, uitroeiing.

Wells' meesterwerk blijft bestaan niet omdat het de toekomst voorspelde, maar omdat het iets tijdloos onthult over de menselijke natuur: onze hoogmoed, onze kwetsbaarheid en onze wanhopige hunkering naar betekenis in een onverschillig heelal. Het is een van de meest huiveringwekkende herinneringen die de literatuur ons heeft nagelaten: de ware vreemdeling is niet het wezen van een andere planeet, maar het beeld van onszelf wanneer wij onze menselijkheid vergeten.

BOEK EEN

DE KOMST DER MARSBEWONERS

I

DE VOORAVOND VAN DE OORLOG

Niemand zou in de laatste jaren van de negentiende eeuw hebben geloofd dat dit wereldje scherp en aandachtig in de gaten werd gehouden door verstanden die verder reikten dan het onze en toch even sterfelijk waren; dat terwijl de mensen druk bezig waren met hun dagelijkse beslommingen, zij werden gadegeslagen en bestudeerd, misschien wel zo nauwkeurig als een man met een microscoop de kortstondige wezentjes bekijkt die in een waterdruppel krioelen en zich vermenigvuldigen. Met een oneindige zelfvoldaanheid liepen de mensen over deze aarde heen en weer, bezig met hun kleine zaken, gerust in de overtuiging dat zij heer en meester waren over de materie. Misschien doen de diertjes onder de lens hetzelfde. Niemand schonk veel aandacht aan de oudere werelden in de ruimte als mogelijke bron van gevaar voor de mensheid; hoogstens lachte men het idee van leven op die planeten weg als onmogelijk of hoogst onwaarschijnlijk. Het is merkwaardig om nu terug te denken aan de geesteshouding van die voorbije dagen. Hoogstens verbeeldden aardse mensen zich dat er misschien andere mensen op Mars zouden kunnen wonen, wellicht van mindere kwaliteit dan zichzelf en bereid om een zendingsarbeid te verwelkomen.

En toch, aan de overkant van de afgrond van de ruimte, keken verstanden die het onze even ver te boven gaan als het onze dat van de dieren die vergaan, kille, immense en onbewogen geesten naar deze aarde met ogen vol afgunst, en langzaam maar zeker smeedden zij hun plannen tegen ons. En vroeg in de twintigste eeuw kwam de grote ontnuchtering.

De planeet Mars – ik hoef de lezer daar nauwelijks aan te herinneren – draait om de zon op een gemiddelde afstand van honderdveertig miljoen mijl, en het licht en de warmte die zij van de zon ontvangt bedraagt nauwelijks de helft van wat onze aarde ten deel valt. Als de nevelhypothese ook maar enigszins waar is, moet Mars ouder zijn dan onze wereld; en lang voordat de aarde ophield vloeibaar te zijn, moet het leven op haar oppervlak al zijn begonnen. Dat zij nauwelijks een zevende deel van het volume van de aarde heeft, moet haar afkoeling hebben bespoedigd tot de temperatuur waarop leven mogelijk wordt. Zij heeft lucht en water en alles wat nodig is om een levende natuur te dragen.

Toch is de mens zo ijdel en zo verblind door zijn eigen ijdelheid dat geen enkele schrijver, tot het allerlaatst van de negentiende eeuw, ooit het vermoeden heeft uitgesproken dat het intelligente leven zich daar verder zou hebben ontwikkeld dan op aarde – of überhaupt zou hebben ontwikkeld. Evenmin drong het algemeen door dat Mars, omdat zij ouder is dan onze aarde, met nauwelijks een kwart van het oppervlak en verder van de zon verwijderd, niet alleen verder verwijderd is van het begin der tijden, maar ook dichterbij haar einde.

De geleidelijke afkoeling die onze planeet ooit zal treffen, is bij onze buur al ver gevorderd. Haar werkelijke toestand blijft grotendeels een raadsel, maar we weten nu dat zelfs in haar evenaarsstreek de temperatuur midden op de dag nauwelijks boven die van onze koudste winter uitkomt. Haar dampkring is veel ijler dan de onze, haar oceanen zijn gekrompen tot zij nog maar een derde van het oppervlak bedekken, en naarmate haar trage seizoenen wisselen, vormen zich reusachtige sneeuwkapen rond beide polen die weer smelten en telkens haar gematigde zones overspoelen. Die laatste fase van uitputting, die voor ons nog onvoorstelbaar ver weg lijkt, is voor de bewoners van Mars een probleem van vandaag. De drang van de nood heeft hun verstand aangescherpt, hun vermogens vergroot en hun harten gehard. En terwijl zij met instrumenten en verstanden waarvan wij nauwelijks kunnen dromen de ruimte aftasten, zien zij, op een afstand van slechts

vijfendertig miljoen mijl in de richting van de zon, een morgenster van hoop: onze warmere planeet, groen van planten, grijs van water, met een bewolkte dampkring die van vruchtbaarheid spreekt, en hier en daar tussen de drijvende wolkenflarden door een glimp van uitgestrekte bevolkte landschappen en smalle zeeën vol schepen.

En wij mensen, de schepsels die deze aarde bewonen, moeten voor hen minstens zo vreemd en laagstaand zijn als apen en maki's voor ons. Het verstand van de mens erkent al dat het leven een voortdurende strijd om bestaan is, en het lijkt erop dat ook de geesten op Mars dat geloven. Hun wereld is ver gevorderd in haar afkoeling, en deze wereld krioelt nog van leven – maar naar hun oordeel slechts van mindere dieren. Oorlog voeren in de richting van de zon is voor hen de enige uitweg uit de ondergang die van geslacht op geslacht op hen afkruipt.

En voordat wij hen te hard beoordelen, moeten wij bedenken wat voor meedogenloze en volslagen vernietiging ons eigen geslacht heeft aangericht, niet alleen bij dieren als de verdwenen bison en de dodo, maar ook bij rassen die zij als minderwaardig beschouwden. De Tasmaniërs, hoe menselijk ook, zijn binnen vijftig jaar volledig uitgeroeid in een uitroeijingsoorlog die Europese immigranten tegen hen voerden. Zijn wij zulke apostelen van barmhartigheid dat wij het de Marsbewoners kwalijk zouden nemen als zij in dezelfde geest oorlog voeren?

De Marsbewoners lijken hun afdaling met verbijsterende fijnzinnigheid te hebben berekend – hun wiskundige kennis overtreft de onze kennelijk verre – en hun voorbereidingen met een bijna volmaakte eensgezindheid uitgevoerd. Hadden onze instrumenten het toegelaten, dan hadden wij de oprukkende onheil al ver terug in de negentiende eeuw kunnen zien aankomen. Mannen als Schiaparelli observeerden de rode planeet – merkwaardig genoeg is Mars sinds ontelbare eeuwen de ster van de oorlog – maar wisten de wisselende verschijningen van de lijnen die zij zo zorgvuldig in kaart brachten niet te duiden. Al die tijd moeten de Marsbewoners zich hebben voorbereid.

Tijdens de oppositie van 1894 werd een groot licht gezien op het verlichte deel van de schijf, eerst op het Lick-observatorium, daarna door Perrotin in Nice, en vervolgens door andere waarnemers. Engelse lezers hoorden er het eerst van in het nummer van Nature van 2 augustus. Ik neig te denken dat die gloed het gieten van het reusachtige kanon geweest kan zijn, in de enorme kuil die in hun planeet was gegraven, en vanwaar zij hun projectielen op ons afvuurden. Bij de twee volgende opposities werden eigenaardige, nog onverklaarde markeringen gezien vlak bij de plek van die uitbarsting.

De storm barstte zes jaar geleden over ons los. Toen Mars de oppositie naderde, bracht Lavelle op Java de draden van het astronomische telegraafnet in rep en roer met het verbijsterende bericht van een enorme uitbarsting van gloeibaar gas op de planeet. Het had plaatsgevonden tegen middernacht van de twaalfde; en het spectroscop waaraan hij zich meteen had gewend, wees op een massa vlammend gas, hoofdzakelijk waterstof, die met enorme snelheid in de richting van de aarde schoot. Die vuurstraal werd rond kwart over twaalf onzichtbaar. Hij vergeleek het met een kolossale vlam die plotseling en hevig uit de planeet spoot, ‘zoals brandende gassen uit een kanon schieten’.

Een bijzonder treffende vergelijking, bleek later. Toch stond de volgende dag in de kranten niets over dit alles, behalve een klein berichtje in de Daily Telegraph, en de wereld bleef onwetend van een van de ernstigste gevaren die het menselijk geslacht ooit bedreigd hebben. Ik zou van die uitbarsting misschien helemaal niets hebben geweten als ik niet Ogilvy, de bekende astronoom, in Ottershaw was tegengekomen. Hij was buiten zichzelf van opwinding over het nieuws en nodigde mij in zijn enthousiasme uit om die nacht met hem mee te gaan naar het observatorium om de rode planeet te bekijken.

Ondanks alles wat er sindsdien gebeurd is, herinner ik me die nachtwake nog heel scherp: het zwarte, stille observatorium, de afgeschermdde lantaarn die een zwak schijnsel op de vloer in de hoek wierp, het gelijkmatige tikken van het uurwerk van de telescoop, de

smalle spleet in het dak – een langgerekte duisternis waarin het stof van de sterren als een streep overdwars lag. Ogilvy bewoog zich rond, onzichtbaar maar hoorbaar. Door de telescoop zag je een cirkel van diep blauw en daarin zwom het kleine ronde planeetje. Het leek zo nietig, zo helder en klein en stil, vaag gestreept en iets afgeplat van de volmaakte ronding. Toch was het slechts een speldenknopje van licht! Het leek te trillen, maar dat kwam doordat de telescoop meetrilde met het uurwerk dat de planeet in het vizier hield.

Terwijl ik keek, leek de planeet afwisselend groter en kleiner te worden, dichterbij te komen en weer weg te wijken, maar dat kwam alleen doordat mijn oog moe werd. Veertig miljoen mijl was ze van ons vandaan – meer dan veertig miljoen mijl van leegte. Weinig mensen beseffen hoe immens die leegte is waarin het stof van het stoffelijke heelal rondrijft.

Dichtbij in het beeldveld herinner ik me drie zwakke lichtpuntjes, drie telescopische sterren oneindig ver weg, en overal omheen de onpeilbare duisternis van de lege ruimte. Je kent dat zwart op een koude sterrennacht. In een telescoop lijkt het nog dieper. En onzichtbaar voor mij, omdat het zo ver en zo klein was, kwam daar, snel en gestaag over die onvoorstelbare afstand vliegend, elk moment duizenden mijlen dichterbij, het ding dat zij ons stuurden – het ding dat zoveel strijd, ramp en dood over de aarde zou brengen. Ik droomde er toen niet van, terwijl ik keek; niemand op aarde droomde van dat onfeilbare projectiel.

Diezelfde nacht spoot er weer een straal gas uit de verre planeet. Ik zag het. Een roodachtige flits aan de rand, een heel lichte uitstulping van de omtrek precies toen de chronometer middernacht sloeg; en ik zei het tegen Ogilvy, die mijn plaats innam. De nacht was warm en ik had dorst; ik strompelde onhandig door het donker naar het tafeltje waar de sifon stond, terwijl Ogilvy uitriep bij de gasstraal die naar ons toe kwam.

Die nacht begon nog een onzichtbaar projectiel zijn tocht naar de aarde, amper een seconde of wat minder dan vierentwintig uur na het eerste. Ik herinner me hoe ik daar in het donker op het tafeltje zat, met groene en karmijnrode vlekken voor mijn ogen. Ik wenste dat ik licht had om een sigaar aan te steken, zonder ook maar te vermoeden wat die kleine flits die ik gezien had zou betekenen en wat hij mij spoedig zou brengen. Ogilvy keek tot een uur en gaf het toen op; wij staken de lantaarn aan en liepen naar zijn huis. Beneden in het donker lagen Ottershaw en Chertsey en al hun honderden mensen, vredig slapend.

Hij zat die nacht vol speculaties over de toestand van Mars en lachte de vulgaire gedachte uit dat er bewoners zouden zijn die ons signalen gaven. Volgens hem vielen er misschien zware meteorregens op de planeet, of was er een reusachtige vulkaanuitbarsting aan de gang. Hij wees mij erop hoe onwaarschijnlijk het was dat de organische evolutie op twee naburige planeten dezelfde richting had genomen.

‘De kans dat er iets mensachtigs op Mars bestaat, is een op een miljoen,’ zei hij.

Honderden waarnemers zagen die nacht en de nachten daarna rond middernacht de vlam, en zo tien nachten lang, elke nacht een vlam. Waarom de schoten na de tiende ophielden, heeft niemand op aarde ooit verklaard. Misschien leverde het gas van het afvuren hinder op voor de Marsbewoners. Dichte wolken rook of stof, die door een krachtige telescoop op aarde zichtbaar waren als kleine, wisselende grijze vlekken, verspreidden zich door de heldere dampkring van de planeet en verduisterden haar vertrouwde trekken.

Zelfs de dagbladen werden ten slotte wakker voor de onlusten, en overall verschenen populaire stukjes over de vulkanen op Mars. Het serieuze humoristische blad Punch, herinner ik me, maakte er een geestige politieke spotprent van. En intussen, volkomen onopgemerkt, kwamen de projectielen die de Marsbewoners op ons hadden afgevuurd steeds dichterbij, nu met een snelheid van vele mijlen per seconde door de lege ruimte snellend, uur na uur, dag na dag, nader en nader. Het lijkt